

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Johanna Lindström

LÄSNÄOLOA JA RAUHAA HEVOSLAUMASTA – VUOROVAIKUTUKSELLI-
SEN HEVOSTOIMINNAN TOTEUTTAMINEN LAPSILLE

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

LINDSTRÖM JOHANNA

Läsnäoloa ja rauhaa hevoslaumasta – Vuorovaikutuksellisen hevostoiminnan toteuttaminen lapsille

Opinnäytetyö

30 sivua

Työn ohjaaja

Johanna Jussila

Joulukuu 2013

Avainsanat

sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, luonnollinen hevostaito, EASEL®.

Opinnäytetyön aiheena oli läsnäoloa ja rauhaa hevoslaumasta –vuorovaikutuksellisen hevostoiminnan toteuttaminen lapsille. Opinnäytetyön tehtävänä oli soveltaa sosiaalipedagogiikkaa, sosiaalipedagogista hevostoimintaa, luonnollista hevostaitoa ja EASEL®:iä lapsen ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen perustuvan, eettisesti kestävän hevostoiminnan toteuttamisessa.

Opinnäytetyön menetelmänä käytin osallistuvaa havainnointia. Toiminta toteutettiin tallillamme 4-10-vuotiaiden lasten kanssa. Vuorovaikutuksellisen hevostoiminnan prosessiin kuului kahdeksan yksilöllisesti tai ryhmässä ohjattua toimintakertaa. Kirjasin jokaisen toimintakerran ja siitä tekemäni havainnot päiväkirjamuotoon itselleni ylös. Erityisenä havainnoinnin kohteena oli lapsen ja hevosen välinen vuorovaikutus ja sen kehittyminen. Muistiinpanojeni pohjalta pohdin toiminnan tehtävän toteutumista.

Vuorovaikutuksellinen hevostoiminta antaa toimintaan osallistuneille lapsille kokemuksen ja keinoja ylläpitää molemminpuoliseen vapaaehtoisuuteen perustuvaa vuorovaikutussuhdetta hevosen kanssa ja sitä kautta mahdollistuu molempien toimijaosapuolten kokonaisvaltainen, positiivinen kasvu ja kehitys heidän toimiessaan yhdessä, välittömän ja hyväksyvän vuorovaikutuksen ilmapiirissä.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

LINDSTRÖM JOHANNA

FINDING PEACE FROM THE HERD OF HORSES –
REALIZATION OF INTERACTIVE HORSE ACTIVITY
TO CHILDREN

Bachelor's Thesis

30 pages

Supervisor

Johanna Jussila, Lecturer

October 2013

Keywords

socialpedagogy, socialpedagogic horse activity, natural
horsemanship, EASEL®.

The subject of this study was: Finding peace from the herd of horses – Realization of interactive horse activity to children. The mission was to adapt socialpedagogy, socialpedagogic horse activity, natural horsemanship and EASEL® in its realization of interactive and ethically durable horse activity to children.

The participant observation was used as the method of the study. The activity was held in our stables with children of ages four to ten. The interactive horse activity process included eight sessions led individually or in a group. Observations on each session between the child and the pony were passed into a diary, and from the basis of these observations the fulfillment of the mission was contemplated.

Interactive horse activity gives children children experiences and ways to maintain mutual interaction with a horse and therefore positive growth and development is possible as far as interaction takes place in an open and acceptable environment.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	HEVOSHARRASTUKSESTA OPINNÄYTETYÖKSI	6
	2.1 Hevosen käyttö	6
	2.2 Elämäntapana hevoset	7
3	TEORIAA TOIMINNAN POHJANA	8
	3.1 Vuorovaikutuksesta	8
	3.2 Sosiaalipedagogiikka	10
	3.3 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	12
	3.4 EASEL® - Experiental Social Emotional Learning (vapaasti suomennettuna: Kokemuksellinen sosioemotionaalinen oppiminen)	13
	3.5 Luonnollinen hevostaito	13
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	14
	4.1 Opinnäytetyön tehtävä	14
	4.2 Kohderyhmä	15
	4.3 Tutkimusmenetelmät	15
	4.3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	15
	4.3.2 Kvalitatiivinen tutkimus	16
	4.3.3 Havainnointi ja osallistuva havainnointi	16
	4.3.4 Toiminnan tavoite	16
	4.3.5 Toiminnan kuvaus	16
5	POHDINTA	23
	LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tehtävänä on soveltaa Sosiaalipedagogista hevostoimintaa, luonnollisia hevostaitoja ja EASEL®:iä lapsen ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen perustuvan hevostoiminnan toteuttamisessa.

Perus alkeistunneilla lapset viedään suoraan kentälle tai maneesiin suorittamaan hevosten ja ponien kanssa jotain ja mielestäni tästä kanssakäymisestä hevosten kanssa puutui koko hevosharrastuksen ydin, hevosen tuntemaan opetteleminen, persoonan kohtaaminen, sekä välittömässä ja arvostavassa vuorovaikutussuhteessa oleminen. Ensimmäisestä ratsastustunnista lähtien lapselle opetetaan, että kanssakäyminen hevosen kanssa on selästä käsin määräämistä ja jos ei hevonen usko ratsastajaa, niin apuja kehoitetaan koventamaan. Jos ei kovatkaan avut auta ja hevonen tekee jotain holtitonta, tulee ratsastuksenohjaaja lisätorumaan hevosta ja kovaäänisesti kehottaa lasta nousemaan takaisin selkään ja pysymään siellä. Kaikki tämä vaikka hevonen olisi toimillaan koettanut pysyä käynnissä ratsastuksenohjaajan arviosta huolimatta, koska tunnisti sen, että lasta pelottaa ensimmäinen ravaamiskerta ja reagoi vaistonvaraisesti lapsen tunnetilaan.

Tämä katastrofaalinen tilanne mielestäni opettaa lapselle sen, että on ok ja suorastaan suotavaa komentaa hevosta, kuin hevosta heti kun selkään vaan pääsee, pelko on vain peitettävä ja oltava rohkea. Hevoselle tämä puolestaan osoittaa sen, ettei ihmiseen voi luottaa ja hevonen pyrkii pakoeläimenä pääsääntöisesti tulevaisuudessa pakenemaan vastaavanlaista tilannetta. Jos hevonen ei pääse pakoon, se taistelee ja mikäli taisteluun ei auta pääsemään tilanteesta, hevonen lamaantuu, sulkeutuu ja muuttuu reagoimattomaksi, opitusti avuttomaksi. Pahimmillaan hevonen sairastuu tästä stressistä myös fyysisesti. (Pitkänen 2008, 68.)

Opinnäytetyöni sai alkunsa tarpeesta ohjata nykyisten perusratsastuskoulujen alkeistuntien rinnalla, kotitallillani lasten hevosharrastuksen aloittamista hevos- ja ihmisystävällisemmin, molempien toimijaosapuolten kokonaisvaltaisen, positiivisen kasvun ja kehityksen varmistuen ja molemminpuoliseen vapaaehtoisuuteen perustuvaan vuorovaikutussuhteeseen perustuvasti eli eettisesti kestävämmiin.

Raportin alussa avaan opinnäytetyön taustoja. Teoriaosuudessa kerron hieman yleistä vuorovaikutuksesta ja avaan sosiaalipedagogiikan käsitettä sekä sosiaalipedagogista

hevostoimintaa, luonnollista hevosmiestaitoa ja EASEL®:iä. Tämän jälkeen käsittelen toiminnallisen opinnäytetyön tehtävää, kohderyhmää, opinnäytteessä käyttämiäni menetelmiä ja sen tavoitetta. Sen jälkeen kuvaan opinnäytetyöni prosessia ja lopuksi pohdin havaintoja laajemmin, sekä arvioin ja pohdin omaa ammatillista kasvuani, oppimistani ja opinnäytetyöni merkitystä.

2 HEVOSHARRASTUKSESTA OPINNÄYTETYÖKSI

2.1 Hevosen käyttö

Hevonen on luontaisesti lempeä, suurikokoinen, kunnioitusta herättävä laumaeläin, jolla on erittäin pitkälle kehittyneet, herkäät kuulo-, näkö-, haju-, tunto- ja tunnevaistot suojanaan petoeläimiä vastaan. Hevonen elää vaistojensa varassa ja reagoi ympäriltään saamien signaalien mukaan. Hevonen on eläin, joka reagoi vahvasti tunteisiin ja vielä lisäksi hyvin usein peilaa niitä. Tähän perustuu hevosen käyttö esimerkiksi hevosavusteisessa EASEL®:issä ja ratsastusterapioissa.

Hevosen avulla ihminen voi päästä kosketuksiin varhaisten vuorovaikutus kokemustensa kanssa, joita voisi muuten olla vaikea tavoittaa, esimerkiksi terapeutin työssä. Hevosen kosketus voi vastata tätä varhaista turvallisuudentunnetta. Hevosen selässä ratsastaja kokee sekä rytmisen liikkeen, että liikkeen tuottaman terapeuttisen sulautumisen tunteen. Mieltymyksemme rytmiseen liikkeeseen on kehittynyt jo vauva iässä, kun kuvittelemme olevamme osa äitiämme. (Pitkänen 2008, 19.)

Inhimillinen vuorovaikutus on monimutkaista, koska kaikki ihmiset ovat tietoisesti ja tiedostamattaan eritasoisia sosiaaliselta ja tunneälyltään. Pahimmillaan inhimillinen vuorovaikutus voi aiheuttaa meille stressiä ja ahdistusta. Ihmisten voi olla vaikeaa hyväksyä toisiaan ja toistensa tunteita. Sen sijaan hevonen, antaa meille mahdollisuuden kokea yksinkertaisen puhtaita tunteita, joihin ei sisälly pelkoa väärinymmärretyksi tai torjutuksi tulemisesta. Vuorovaikutussuhteessa eläimeen voimme rohkaistua ylittämään inhimillisen järkeilyn rajat ja saavuttaa yhteyden omiin tunteisiimme ja tätä kautta kehittää sosiaalista - ja tunneälyämme. (Pitkänen 2008, 13, 93.)

Eläimelle uskallamme ilmaista tunteita, jotka mielestämme saattaisivat muista ihmisistä vaikuttaa naurettavilta tai merkityksettömiltä. Eläimen avulla voimme oppia ilmaisemaan tunteitamme rakentavammin myös muille ihmisille. Löydettyämme yhteyden

todellisiin tunteisiimme muuttuu vuorovaikutus toisten ihmisten ja hevosten kanssa helpommaksi ja antoisammaksi. Lemmikkieläinten on tutkittu mm. vähentävän ihmisten kokemaa sosiaalista eristäytyneisyyttä, ahdistusta, yksinäisyyttä ja masennusta. (Pitkänen 2008, 13.)

2.2 Elämäntapana hevoset

Ensi kosketuksen hevosten kanssa sain, kun olin kuusivuotias. Olimme tuolloin käymässä äitini kanssa Sippolan läheisyydessä sijaitsevan mökkimme lähistöllä olevassa tallissa vain katsomassa hevosia. Äitini oli hyvin yllätynyt, kun sanoinkin haluavani ratsastaa. Katselin hetken ympärilleni, kun äitini etsi henkilöä, joka voisi meitä asian kanssa mahdollisesti auttaa. Näin aivan ihanan, valkoisen shetlanninponi oriin, josta tykkäsin ja jonka selkään juuri halusin. Äitini yritti toppuutella minua, että katseltaisiin vielä ympärillemme, kun poni vaikutti olevan kovin tohkeissaan ori, kun oli ja oli kesä.

Lopulta tallityttö suostui toiveeseeni ja pääsin ponin selkään, mutta kypärää en suostunut laittamaan. Tyttö talutti ponin ja minut kyydissä kentälle. Muistan, että istuin ponin selässä niin ylpeänä ja onnellisena, vaikkakin poni käveli, kuin popattu korni. Hetken oltuamme kentällä poni haistoi edellä kävelevän tamman ja alkoi pomppia ja pukitella, silloin kiepahdin ponin mahan alle ja kopahdin maahan. Äitini oli varma, etten enää koskaan menisi ponin selkään. Nousin maasta, selvästi toimintaansa katu- van ponin alta ja kipusin takaisin selkään, laitoin suosituksesta kuitenkin kypärän päähän ja olin taas hyvin onnellinen pieni ratsastaja.

Tällainen ensi kosketus hevosiin kertoi minulle sen, että jotenkin kummallisesti tuntui, kuin olisimme puhuneet ponin kanssa samaa kieltä. Ymmärsin heti, että vaikka poni pomppi ja pukitti niin, että lensin selästä, niin seuraavassa hetkessä se katui käytöstään, pystyin antamaan sen ponille anteeksi ja nousemaan selkään uudestaan. Toiset sanoisivat sitä rämäpäisydeksi, itse kutsuisin sitä tunneälykkyydeksi. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 28.)

Minulle on aina hevosten kanssa ollessani ollut luontaista ymmärtää mitä hevoset milloinkin tarkoittavat. En ole pikkurillia ja isovarvasta lukuun ottamatta murtanut yhtään luuta kehostani hevostapaturmissa, vaikka hurjissa tilanteissa olen mukana ollut. Niistä olen selvinnyt aina lopulta saaden hevosen rauhoittumaan ja kasattua omat ajatukset

ja jatkettua taas toimintaa. Kertaakaan en ole miettinyt, että hevonen olisi ääritilanteissa toiminut aiheuttaakseen vain minulle pahaa mieltä, vaan päinvastoin aina oli selvillä se jokin asia hevosen toiminnan takana. Tätä kuvaisin sosiaaliseksi älykkyydeksi. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 28.)

Olen ollut niin onnellisessa asemassa, että äitini on halunnut varmistaa minulle hevosharrastuksen mahdollistumisen ja on siksi rahoittanut minulle oman tai ylläpitohevosen tai ponin, käytännössä aina 10-vuotiaasta 18-vuotiaaseen saakka.

Yksinäni hevosten kanssa toimiessani olen oppinut hevosista paljon. Paljon enemmän, kuin mitä olisin ikinä voinut oppia ratsastuskoulussa. Käytännössä voisi sanoa, että olen lapsuusikäni, aina teini-ikään saakka kasvanut yhdessä kuuden ponin ja kahden hevosen kanssa ja kiitollisuudesta kaikkia matkalleni osuneita hevosia kohtaan tahdoin löytää tavan, jolla voin teoreettisen viitekehyksen pohjalta ohjata lapsia luomaan hevoseen molemminpuoliseen arvostukseen, vapauteen ja luottamukseen perustuvan vuorovaikutussuhteen. Toimintaa, jonka parissa itse kasvoin hevosihmisenä, luonnostaan ja joka takaa molemmille osapuolilleen vapauden valintaan, persoonallisuuteen ja yhdessä kokemisen riemuun.

3 TEORIAA TOIMINNAN POHJANA

3.1 Vuorovaikutuksesta

Vuorovaikutus koostuu kahdesta toisistaan eroavista ilmaisullisista muodoista sanattomasta ja sanallisesta viestinnästä. Sanaton viestintä on ilmeitä, eleitä ja muita kielenulkoisia viestintämuotoja. Sanallinen vuorovaikutus on puhuttua ja kirjoitettua kieltä ja sen ymmärtämistä. Kieli on olennainen osa inhimillistä käytöstä ja ihmisenä oloa nykykulttuurissa. (Vilén, Leppämäki, Ekström 2008, 20.)

Aikuiset hallitsevat kielen ja heidän välisessä vuorovaikutuksessa kielenkäyttö yleensä korostuu ja sanattomaan viestintään ei kiinnitetä suurtakaan huomiota. Elämänhallintansa kanssa päivittäin painiva aikuinen ja lapset huomaavat sanattoman ja sanallisen viestinnän väliset ristiriidat. Lapsen kanssa työskennellessä on tärkeää olla sanalliselta ja sanattomalta viestinnältään ristiriidaton, sillä lapsella on vuorovaikutustilanteessa kaikki aistit virittyneenä havaintojen tekemiseksi. Siksi lapsi vaistoaa, eli siis tuntee esimerkiksi sen onko aikuinen aidosti kiinnostunut hänestä. Lapsi ei ymmärrä vielä

samalla tavalla sanojen merkitystä, joten hän kiinnittää aikuista enemmän huomiota sanattomaan- ja tunneviestintään. (Vilén ym. 2008, 22.)

Aitoa vuorovaikutusta eli sopusointua tapahtuu ihmisten välillä, kun vuorovaikutuksen osapuolet keskittyvät toisiinsa ja tilannetta leimaa katsekontaktin kautta avautuva empatia – toisen ihmisen tunteiden aistiminen. Tällöin ihmiset sovittavat tiedostamattaan liikkeitään yhteen ja maneerejaan yhteen. Tällaisessa ”synkroniassa” toimimisesta on huomattavaa etua vuorovaikutukselle. Yksilöille välittyy myönteinen kuva vuorovaikutustilanteesta, sekä toisistaan ja he sopivat yhteen tunnetasolla. Se, että vauvoilla ilmenee synnynnäisesti vahva tarve tämän kaltaiseen synkroniaan viittaa siihen, että aivoissamme sijaitsee hermoverkosto, joka on erikoistunut synkroniaan. Aivoissamme sijaitsevat peilineuronit mahdollistavat empatian. Tutkimukset ovat jopa osoittaneet, että mitä voimakkaammin peilineuronijärjestelmät toimivat, sitä voimakkaampi on yksilön tuntema empatia. (Goleman 2009, 32-40, 64-65.)

Vuorovaikutus alkaa ihmislapsen syntymänhetkellä. Lapsi syntyy häntä ympäröivään maailmaan ja ensimmäinen tapa kommunikoida ympäröivän maailman kanssa on itku. Ensimmäiset kuukautensa lapsi hengittää, syö, nukkuu ja ulostaa, itku paljastaa sensitiiviselle hoivaajalle lapsen tarpeet. Emotionaalinen saatavilla olo varmistaa vauvan lähettämän tunneviestin perille menon ja hoivaajan oikeanlaisen reagoinnin tilanteeseen. Hoivaaja pitää lapsen mielessään ja ”kutsuu” lapsen vastavuoroiseen vuorovaikutukseen kanssaan, sekä vähentää lapsen epämukavuuden tunnetta ja ahdinkoa. Lapsen vuorovaikuttaessa ja ollessa vuorovaikutuksessa ympäristöönsä ja ensisijaiseen hoivaajaansa rakentuu heidän välilleen kiintymyssuhde. (Sinkkonen 2010, 90.) Tämä suhde on ihmisen terveen ja kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta tärkein ja merkisin suhde mitä hänellä koskaan tulee olemaan. Parhaimmillaan tämä suhde on avoimen ja jatkuvan vuorovaikutuksen ja vahvan tunnesiteen värittäjä. Sitä kuvaa yhteinen tunnevirittäytyminen ”tanssi” vauvan ja vanhemman välillä. (Hughes 2010, 21.)

Turvallisessa kiintymyssuhteessa kasvaminen turvaa lapsen emotionaalisen, kognitiivisen, sosiaalisen, kommunikatiivisen, neurologisen ja fysiologisen kasvun ja kehityksen koko hänen elinikänsä. Turvallisessa kiintymyssuhteessa kasvanut lapsi kykenee fysiologiseen ja emotionaaliseen säätelyyn, hänellä on itseluottamusta, hän on lannistumaton, omaa sosiaalisia taitoja suhteissaan ikätovereihin, tuntee empatiaa toisia koh-

taan, leikkii symbolisia leikkejä, kykenee ratkaisemaan ongelmia, on älyllisesti kehittynyt ikätasoisesti, on omanarvontuntoinen, eheä minuudeltaan ja omaa ikätasoisesti viestinnällisiä ja kielellisiä taitoja. (Hughes 2011, 19.)

Hevonen on laumassa kehittynyt, sosiaalinen saaliseläin, jonka korkealle virittyneet, tunne-, tunto-, näkö-, kuulo-, maku- ja hajuaisti sekä tasapainoasti ovat hyvin pitkälle kehittyneinä taanneet hevosen lajin säilymisen hengissä. Hevoselle ominaista on välitön emotionaalinen läsnäolo, suoruus ja rehellisyys sekä lempeys ja rohkaisevana peilinä toimiminen meille ihmisille. Hevonen on tottunut laumaeläimenä toimimaan hyvin tarkan sisäisen, välittömän ja aidon tunneviestinnän avulla pysyäkseen hengissä. Siksi hevonen vaistoaan kuten muutkin eläimet helposti ihmisen sanattoman ja sanallisen viestinnän väliset ristiriidat, niihin reagoi tai niitä peilaten ja houkuttelee meitä aitoon vuorovaikutukseen. Tähän perustuu hevosen terapeuttinen vaikutus. (Pitkänen 2008, 18) Mikäli ihminen on aidosti ja välittömästi läsnä vuorovaikutustilanteessa, eli nk. tunteiden sykroniassa hevosen kanssa vaistoaan ihminen hevosen tunteet, kuten esimerkiksi jännityksen, pelon, rentouden ja keskittyneisyyden. (Kohanov 2013, 39.)

3.2 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan synty ajoittuu teollistumisen, kaupungistumisen ja modernisoitumisen aikakauteen 1800-luvun lopulle, jolloin perinteiset sääty-yhteiskuntarakenteet ajautuivat edellä mainituista syistä murrokseen Euroopassa. Vanhanmallisen sosiaalisen yhtenäisyyden tilalle alkoi muodostua uusi ja sosialisatio koki kovan kolauksen. Syntyi yhteiskunnallinen tarve ehkäistä ja lievittää yhteiskunnan murroksesta aiheutuvia sosiaalisia ongelmia, erityisesti perheiden kasvatuskyvyn alenemisen aiheuttamaa lasten ja nuorten laiminlyöntiä. (Kansalaisyhteiskunta.fi)

Sosiaalipedagoginen ideologia muotoutui yhteiskunnallisen ihmiskuvan muutoksen rinnalla, rationaalisen ajattelun ja tieteen murtaessa köyhyyteen ja huono-osaisuuteen liittyvää kohtalonuskooa. Sosiaalipedagoginen toiminta kasvattaa yksilöä tai ryhmää yhteisössä ja yhteisöä varten sekä yhdessä yhteisön kanssa. (Kansalaisyhteiskunta.fi)

Sosiaalipedagogisen työskentelyn päätavoitteina ja –periaatteina ovat yksilön auttaminen itsepuun, itsekasvatuksellisten prosessien käynnistäminen ja vahvistaminen niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteisökohtaisesti. Usein näihin lisätään myös ihmisten rohkaiseminen, aktivoiminen toimimaan omien elinolojensa kehittämiseksi, arjen ongelmien

kohtaamiseksi ja niiden ratkaisemiseksi sekä ihmisten kannustaminen itsensä kehittämiseen ja itse toteutuksen tiellä olevien esteiden pois raivaamiseen. (Kansalaisyhteiskunta.fi)

Sosiaalipedagogiikan käsite syntyi Saksassa 1840-luvulla. Edelleen saksalainen perinne jäsentää sosiaalipedagogiikkaa tieteen teoreettisten perusteiden tarkastelun, sosiaalipedagogisen teorian ja käytännön suhteen problematisoinnin ja sosiaalipedagogiikan käytännöllisenä tieteenä kehittämisen kautta. (Kansalaisyhteiskunta.fi)

Espanjalaisten sosiaalipedagogiikka on rakentunut monitieteelliselle humanistiselle pohjalle. Toisaalta espanjalaisten sosiaalipedagogiikka osa kasvatustiedettä moniviivahteisena pedagogisena oppina ihmisten sosialisatiosta ja toisaalta se on sosiaalisen kasvattajan pedagogisen asiantuntevuuden värittämää, moniammatillisessa toimijaryhmässä tekemää työtä, joka kantaa huolta inhimillis-sosiaalisista tarpeista. Espanjalaiset pitävät sosiaalipedagogiikkaa tärkeänä osana yleistä pedagogiikkaa, sekä näkevät sen tuomat mahdollisuudet kehittää sosiaalityötä modernimmaksi ja aiempaa kypsemäksi. (Kansalaisyhteiskunta.fi)

Sosiaalipedagogiikka on matkalla syntymähetkestään nykypäivään muuttunut laadullisesti ja määrällisesti monin tavoin. Ammatillinen toiminta on laajempaa ja sisällöltään spesifioitunutta. Sosiaalipedagogiikka on muuttunut aiemmin puolustavasta, korjaavasta, sopeuttavasta ja jälleensosiaalistavasta, mutta kuitenkin asiantuntijavaltaisesta työskentelytavasta enemmän ennaltaehkäisevämmäksi, offensiivisemmäksi, aktiiviseksi, emansipaatiota korostavaksi ja vaihtoehtoisuutta tarjoavaksi, työntekijän ja asiakkaan yhteistoimintaan keskittyväksi työskentelytavaksi. (Kansalaisyhteiskunta.fi)

Sosiaalipedagogista toiminta pätevyyttä voidaan havainnollistaa sen eri osa-alueiden mukaan. Näitä osa-alueita ovat tuottava-, ilmaisullinen-, kommunikatiivinen- ja analyttinen, synteisiä luova pätevyys. (Talentia 2010.)

Tuottavaksi pätevydeksi kutsutaan sitä, että kykenee muokkaamaan ympäristöä luovasti, ratkaista erilaisia arjen ongelmia erilaisia työvälineitä ja menetelmiä, mm. kädentaitoja käyttäen, sekä organisoimaan ja suunnittelemaan, sekä kehittämään työtään innovaatioiden avulla. (Talentia 2010.)

Ilmaisullinen pätevyys on esteettistä ja emotionaalista ulottuvuutta, se on kykyä asettua toisen ihmisen asemaan, sekä sanallisen viestinnän, että muiden ilmaisukeinojen, kuten kuvauksellisen ilmaisun, luovan liikunnan, musiikin ja draaman avulla. Työntekijä on esteettisesti herkkä havaitsemaan ja kunnioittamaan asiakkaan yksilöllistä fyysistä - ja merkityksellistä elinympäristöä. (Talentia 2010.)

Kaikki eettisesti hyväksyttävä sosiaalinen toiminta juontaa juurensa yhdessä sovituista normeista sopimiseen ja niiden noudattamiseen. Tähän tarvitaan *kommunikatiivista pätevyyttä*, joka on kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa, organisoida yhteistä toimintaa ja luoda luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita. (Talentia 2010.)

Analyyttinen ja synteesiä luova pätevyys on jatkuvaa ihmis- ja maailmankuvan uudelleen määrittämistä, sekä tutkijan ja kehittäjän näkökulmasta työn tarkastelemista. Tätä kautta työntekijä kykenee jäsentämään ja kehittämään arjen toimintaa, luomalla siihen uusia käytänteitä ja teoriaa. (Talentia 2010.)

3.3 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta pyrkii ehkäisemään syrjäytymistä, sekä tukemaan yksilön sosiaalista kasvua ja hyvinvointia. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa ohjaa sosiaalipedagogian teoria (yhteisöllisyys, elämyksellisyys, toiminnallisuus ja dialogisuus ts. aito kohtaaminen), ja se perustuu oman kokemuksen kautta asioiden oppimiseen ja oivaltamiseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on yhteisöllistä, kokonaisvaltaista, osallistavaa toimintaa, jonka tarkoituksena on parantaa asiakkaan psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista toimintakykyä. Hevosen kautta todistuu yksilön oman hyvinvoinnin perusasioiden tärkeys, kuten ravinnon, puhtauden, ruoka-aikojen, liikunnan ja riittävän levon tärkeys. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry - internetsivusto.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa takana oleva sosiaalipedagoginen teoria käsittelee yhteisöllisyyden, elämyksellisyyden, toiminnallisuuden ja dialogin ts. aidon kohtaamisen. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa yhteisöllisyys on vuorovaikutusta ja osallisuutta, elämyksellisyys on kokemuksia ja niiden jakamista ja sisältää osia seikkailu- ja elämyspedagogiikasta ja toiminnallisuus on yhteistoimintaa, osallistumista ja vastuunkantamista. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry - internetsivusto)

3.4 EASEL® - Experiential Social Emotional Learning (vapaasti suomennettuna: Kokemuksellinen sosioemotionaalinen oppiminen)

EASEL® -toiminta perustuu kokemuksellisen oppimisen periaatteisiin ja painottaa yksilöiden vapaaehtoisuutta vuorovaikutussuhteessa toisiinsa. EASEL®'issä ohjaaja on koulutettu käyttämään toiminnassa apunaan eläimiä. EASEL®'issä eläimiä käsitellään aina vapaina, jotta eläimelläkin on halutessaan mahdollisuus siirtyä kauemmaksi asiakkaasta. Näin asiakkaat oppivat rakentamaan toista olentoa kunnioittavan, luottavan ja välittävän vuorovaikutussuhteen sekä oppivat hyödyntämään oppimaansa myös vuorovaikutussuhteissaan muihin ihmisiin. EASEL® toiminta tukee yksilön kokonaisvaltaista sosioemotionaalista oppimista. Sosioemotionaalisen oppimisen osa-alueita ovat: itsetuntemus, itsehallinta, sosiaalinen tilannetaju, sosiaaliset taidot ja vastuullinen päätöksenteko. (Easel Training -internetsivusto 2011.)

Kaikki nisäkkäät opettelevat nuorena leikin kautta tärkeitä kanssakäymisen taitoja. Yhteiset sopimukset, yhteistyö, reilun pelin sääntöjen noudattaminen, roolien vuorottelemine, luottamus, keskittyminen ja neuvottelemine ongelmatilanteissa ovat välttämättömyksiä onnistuneen leikin toteutumiselle. EASEL®:issä ohjaajan, asiakkaan tai asiakasryhmän ja mahdollisen eläintyöparin toimintaprosessin tavoitteena on sellaisen suhteen rakentaminen, että onnistunut vapaa leikki on mahdollista. (Easel Training -internetsivusto 2011.)

EASEL®:issä työskentelemiseen eläimen kanssa liittyy olennaisena osana turvallinen, rauhallinen tunnetila ja pelon aiheuttamista vältetään. Luottamuksellista suhdetta vahvistetaan hoivalla ja se mahdollistaakin rajojen ja vaatimusten asettamisen luottamuksellisen suhteen kärsimättä niistä. Vaativampi harjoittelu seuraa vasta suhteen vahvistumisen myötä, kuten esimerkiksi agility - esteisiin tutustuminen ja lopulta vapaa leikki. Näillä metodeilla koulutettu hevonen on loistava kilpakumppani ohjaajalle missä tahansa lajissa. (Easel Training -internetsivusto 2011.)

3.5 Luonnollinen hevostietäminen

Luonnollisen hevostietäminen eli LH:n näkemyksen mukaan ihmisen tulee olla tietoinen hevosen luonnollisista vaistoista ja kommunikaatiojärjestelmästä, sekä hyödynnettävä niitä hevosen koulutuksessa. Keskeisintä on kommunikoida hevosten kanssa kielellä, joka on niille luontaista ja helposti ymmärrettävää, eli kehonkielellä. Hevosten

kehon kieltä voi opetella hevoslauman toimintaa tarkkaillessa. LH näkemyksessä hevosen psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi on tärkeää. Hevosten kanssa pyritään toimimaan väkivallattomasti ja kevyin avuin antaen hevoselle mahdollisuus reagoida jo pieneen, mutta ymmärrettävään merkkiin. Hevoselle koetaan helpottavana se, että ihminen selkeästi ja luotettavasti osoittaa hoitavansa tarkassa hierarkisessa laumayhteisössä elävän hevosen laumanjohtajan tehtävät. Tällöin hevonen voi rauhallisin mielin antaa ihmisen päättää, mikä on vaarallista ja mikä taas ei. Luonnollisen hevostaidon perimmäisenä tavoitteena on rennon rauhallinen, ihmistä kuunteleva hevonen. (Kähkönen 2012.)

Yleistä LH suuntauksien koulutuksissa ovat maastakäsin työskentely, hevosen erilaisiin, myös hevosta pelottaviin tilanteisiin totuttaminen, sekä paineen käyttö ja sen oikea-aikainen poistaminen. LH kouluttajista suurin osa pyrkii siihen, ettei hevosen kouluttaminen aiheuttaisi hevoselle kipua tai pelkoa. Kivun ja pelon aiheuttaminen hevoselle haittaa ihmisen ja hevosen suhdetta sekä estää hevosta oppimista. Se, että hevonen on rauhallinen ja turvassa kouluttajansa kanssa auttaa paria pääsemään varsin nopeisiin ja vaikuttaviin tuloksiin. (Kähkönen 2012.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön tehtävä

Opinnäytetyöni tehtävänä on soveltaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, EA-SEL®'in ja luonnollisen hevostaidon oppeja toteuttaessani lapsille suunnattua hevostoimintaa.

Ytimenä toteuttamassani, vuorovaikutuksellisessa hevostoiminnassa on molempuoliseen vapaaehtoisuuteen ja luottamukseen perustuvan vuorovaikutussuhteen rakentaminen lapsen ja hevosen välille, sekä tämän suhteen havainnointi.

4.2 Kohderyhmä

Kohderyhmäksi valikoitui kuusi, 4 - 10-vuotiaista lasta. Lapsista valtaosa oli tyttöjä.

Sain toimintaan mukaan myös yhden 5-vuotiaan pojan, mutta poika oli erittäin haastava mukaan innostettava, joten hänen kanssaan toimintakerrat jäivät vähäisiksi toiminnan ehdottomaan vapaaehtoisuuteen perustuen.

Mukana ryhmässä oli pääosin lapsia, joilla ei ollut psyykkisiä, fyysisiä tai sosiaalisia rajoitteita olemisessaan. Sain kuitenkin ryhmään mukaan yhden 7-vuotiaan tytön, jolla todennäköisesti on tarkkaavaisuuden ja keskittymisen kanssa ongelmia. Hän on menossa laajempiin tutkimuksiin sen vuoksi. Ikävä kyllä tyttö ei päässyt käymään hevostoiminnassa kuin yhden kerran. Mielestäni tästäkin kerrasta sai tehtyä hyvää havainnointia siitä, miten hevostoiminta vaikuttaa erityiseltä vaikuttavaan lapseen.

4.3 Tutkimusmenetelmät

4.3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät *toiminnallisuus* (Ammatillinen taito), *teoreettisuus* (Ammatillinen tieto), *tutkimuksellisuus* (Käyttäjätutkimus) ja *raportointi* (Ammatillinen viestintätaito). Toiminnallinen opinnäytetyö tuottaa pääosin tuotoksen tai nk. tuotteen. (Vilka.fi-internetsivusto 2010.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimustiedon tarkoituksena on auttaa sen tekijää itseään perusteellisesti täsmentämään, rajaamaan, kehittämään ja uudistamaan tuotostaan ja luomaan tuotoksestaan paremmin kohdetta ja käyttäjää palveleva. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimustieto on aina kerätty, tietystä ajasta, paikasta, tilanteesta ja kohderyhmästä. Tutkimustiedon tulkinta on suoraan sovelletussa, käytännöllisessä ja toiminnallisessa muodossa kehitettävässä tuotoksessa. (Vilka.fi-internetsivusto 2010.)

4.3.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää sen kaikessa moninaisuudessaan, kokonaisvaltaisesti. Todellisuutta ei kvalitatiivisen tutkimushengen mukaan voi pirstouttaa osiin, vaan tapahtumat liittyvät aina tiiviisti toisiinsa ja niistä on mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Arvolähtökohdat muovaavat myös ymmärrystämme tutkimistamme ilmiöistä. Tietäjä ja tieto kietoutuvat saumattomasti toisiinsa ja voimme vain saada ehdollisia selityksiä aikaan ja paikkaan rajoittuen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2010, 161.)

4.3.3 Havainnointi ja osallistuva havainnointi

Havainnointi on todellisen elämän ja maailman tutkimista, välttämällä keinotekoisuuden. Havainnointi on erinomainen menetelmä vuorovaikutuksen tutkimuksessa, vaikeasti ennakoitavissa tilanteissa ja nopeasti muuttuvia. Havainnoinnin käyttöä kannattaa aina harkita, sillä sen avulla voidaan kerätä mielenkiintoista ja monipuolista aineistoa. (Hirsijärvi ym. 2010, 213)

Osallistuva havainnointi on vapaasti tilanteessa muotoutuvaa havainnointia, jossa havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan. Tärkeää on, että havainnot ja omat tulkinnat tekemistään havainnoista pysyvät erillään. (Hirsijärvi ym. 2010, 214.)

4.3.4 Toiminnan tavoite

Opinnäytetyöni tavoite on ohjata nykyisten perusratsastuskoulujen alkeistuntien rinnalla, kotitallillani lasten hevosharrastuksen aloittamista hevos- ja ihmisystävällisemmin, molempien toimijaosapuolten kokonaisvaltaisen, positiivisen kasvun ja kehityksen varmistamiseksi ja molemminpuoliseen vapaaehtoisuuteen perustuvaan vuorovaikutussuhteeseen perustuvasti eli eettisesti kestävämmiin.

4.3.5 Toiminnan kuvaus

Pidin hevostoimintaa kuudelle, 4 - 10 -vuotiaalle lapselle 8 viikon ajan, aina kerran viikossa. Toteutin hevostoiminnan pääsääntöisesti yksilötoimintana, jotta sen toteutuminen olisi hallitumpaa, turvallisempaa ja lapset yksilöllisemmin huomioivampaa.

Pääosin lapset olivat toiminnassa ilman vanhempiaan, mutta rikastuttavaa havainnointimateriaalia antoivat myös ne kerrat, kun vanhempi sattuikin olemaan toiminnassa mukana.

Toiminnan ohessa havainnoin pääosin lapsen ja ponin välistä vuorovaikutusta ja rakensin toiminnan tämän vuorovaikutuksen synnyttämiseksi ja syventämiseksi. Perusajatuksenani oli pitää toiminta niin lapselle kuin hevosellekin mielekkäänä ja vapaaehtoisuuteen perustuvana.

Ratsastaminen ei ollut toimintamme pääosassa, vaan se tuli toimintaan mukaan hyvänä lisänä poniin kontaktin luomisen, luottamuksen voittamisen ja yhteisen sävelen löytämisen jälkeen. Toiminnan päämääränä oli erilaisten harjoitteiden kautta saada lapsi rauhoittumaan hetkeen, saamaan poniin aito yhteys ja saada poni seuraamaan itseään ja tekemään kanssaan asioita ilman minkäänlaisia hallintavälineitä, vapaasta tahdostaan.

Kun lapsi oli valmis menemään ponin kanssa ratsastamaan, niin neuvoin lasta alusta asti istunnan, ohjasotteiden ym. kanssa.

Toimintakerrat päätettiin aina ponin ja lapsen yhteiseen hyvästelyhetkeen, lapsi talutti ponin tämän oman lauman luokse, kiitti ja hyvästeli. Näin yhteinen toiminta saatiin myös päätettyä aina molemmille, lapselle ja ponille mielekkääseen yhdessä olon hetkeen.

Ensimmäisellä kerralla minulla meni aikaa ensin tutustua lapseen, luoda tähän kontakti ja sitten tutustuttaa lapsi hevosiin.

Ensimmäisellä kerralla huomasin myös, että kaikki hevostoiminnan piiriin keräämäni lapset eivät olleetkaan samalla tavoin halukkaita tai kykeneviä hevosten kanssa toimimaan. Mukana ollut vilkkaanpuoleinen 5-vuotias poika oli erittäin haastava mukaan houkuteltava, ja ensimmäisellä kerralla hän jäikin mieluummin leikkimään omien lasteni pariin pihalle kuin tuli touhuamaan hevosten kanssa.

Hevosiin tutustumisen aloitimme muiden lasten kanssa vapaana hevosen omassa laumassa, tarhassa. Ensin tarkkailimme hetken aikaa hevosten laumaeloa, niiden keskinäistä viestintää, laumajärjestystä ja sitten tervehdimme hevosia. Opetin lapselle, että

on kohteliasta tervehtiä jokaista hevosta rauhassa yksitellen ja odottaa, että jokainen hevonen itse tulee halutessaan tervehtimään ihmistä. Lapsi kulki hevoslaumassa minun vierelläni ja avustuksellani tervehti hevosia siinä järjestyksessä, kuin ne olivat hänestä kiinnostuneita.

Lapset huomasivat pian ensimmäisellä kerralla hevosten keskinäisen laumajärjestyksen, kun laumassa johtavimmassa asemassa oleva hevonen tervehti lapsia aina ensin ja sitten vasta hänestä seuraava jne. Tarkkailimme, miten vähäeleisesti hevoset kertovat hännän heilautuksilla, korvat luimuun laittamalla tai lavan toisen eteen kääntämällä toisilleen, ettei nyt ole sinun, vaan minun vuoroni. Hevosten elekielen tarkkaileminen rauhoitti lapsia ja toi heitä enemmän läsnä oleviksi tilanteeseen.

Kaikki lapset eivät kuitenkaan kyenneet tässä tilanteessa rauhoittumaan, vaan läsnä oleminen jäi toisilla erittäin ohueksi. Vasta hevosen koskettaminen sai yhden lapsista rauhoittumaan kosketus hetkeksi, mutta vain siksi hetkeksi ja sitten keskittyminen taas pirstaloitui.

Hevosiin tutustumisen jälkeen lapsi sai pyytää ponia mukaansa touhuilemaan. Tämä onnistui ensimmäisellä kerralla lapsilta vaihtelevasti. Esimerkiksi 6-vuotias tyttö, jonka kotona on hevosia, sai välittömästi poniin sellaisen yhteyden, että tämä seurasi tyttöä vapaasta tahdostaan hiekkatarhaan harjailtavaksi. Kun taas 5-vuotiaan tytön oli vaikea rauhoittua tilanteeseen ja hän pyysi ponia kyllä kauniisti mukaansa, mutta turhautui pian, kun poni ei heti seurannutkaan häntä. Saimme kuitenkin ponin seuraamaan tyttöä, kun olimme hetken keskustelleet tytön kanssa kohteliaisuudesta vs. käskelys.

Mitä kohteliaammin ja rauhallisemmin lapsi pystyi hevosiin laumassa tutustumaan ja ponia käskemättä mukaansa pyytämään, sekä olemaan läsnä tilanteessa, sen varmemmin poni seurasi lasta vapaasta tahdostaan, pois laumastaan.

Harjailun ja paijailun jälkeen lapset saivat ratsastaa ponilla. Ponin paljaassa selässä istumisella oli kaikkiin lapsiin selvästi rauhoittava vaikutus. Erityisesti huomioni kiinnittyi 7-vuotiaan, huomattavasti ylivilkkaan ja keskittymisvaikeuksista kärsivän tytön kohdalla siihen, että ponin selässä istuessa tytön ilme kirkastui. Hän oli ensi kertaa tapaamisemme aikana läsnä, hymyilevä ja rauhallinen. Vasta siinä kohdassa tyttö oli turvassa, rauhallisen ponin ”sylissä”.

Samanlaisen vaikutuksen hevosen ja ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta olen nähnyt vapaaehtoistoimissani päihdekuntoutujien hevostellessa, elämänsä kovia huumeita käyttäneen naisen ja suomenhevosen välillä. Hevosen selässä tämän muutoin niin kovan- ja kylmännäköisen naisen ilme pehmeni ja hän hymyili. Lopuksi hän jopa itki, koska oli niin onnellinen saatuaan istua hevosen selässä elämänsä ensimmäistä kertaa.

Toisella kerralla lapset olivat selvästi aktiivisempia, läsnä olevampia ja selvästi varautumattomampia suhteessaan minuun sekä uskalsivat tuoda esille omia tuntemuksiaan, kuten esimerkiksi väsymystä, turhautuneisuutta, jopa pelkoa. Alkuillan vaikutuksen huomasi siinä, että lapset, joille pidin alkuillasta toimintaa, olivat huomattavasti väsyneempiä kuin ensimmäisellä kerralla.

Lasten oli toisella kerralla kaiken kaikkiaan helpompaa saada yhteys poniin ja pyytää tätä yhteistyöhön, mutta alkuillasta pitämäni toimintatuokiot jäivät hieman sekaviksi, koska lapset olivat yksinkertaisesti väsyneitä eivätkä kyenneet keskittymään pitkäjänteisesti toimintaan ponin hoitotilanteen vaatimaa aikaa.

6-vuotiaan tytön kohdalla kävi niin, ettei hän kyennyt rauhoittumaan ponin hoitotilanteeseen ja joutui kävelemään hyvin paljon ponin perässä harjatessaan tätä. Kun kerroin työlle huomaavani tämän keskittymisen olevan katkonaista, mietin ja kerroin hänelle ääneen, että mistä tällainen voisi mahdollisesti johtua, niin tyttö osasi itse nimetä asian mistä se mahdollisesti johtui. Keskusteltuamme asiasta hetken tytön kanssa ja sen jälkeen tytön työskenteleminen ponin kanssa parani huomattavasti. Poni pysyi tytön luona harjaustilanteessa ja sen jälkeen seurasi tytön pyynnöstä häntä.

Huomasin myös selvästi 5-vuotiaan tytön vanhemman vaikutuksen toimintaan mukaan tulemiseen. Selvästi väsynyt tyttö jaksoi juuri ja juuri keskittyä ponin hoitamiseen ja rauhoittui aina pyynnöstä ollessamme kahden ponin kanssa hoitotilanteessa. Ratsastettaessa, kun äiti tuli seuraamme, tyttö muuttui kovaääniseksi ja alkoi heilutella käsiä ja jalkojaan ponin selässä ja olisi halunnut mennä kovempaa. Pyydettyäni tyttöä rauhoittumaan hän rauhoittui hetkeksi. Äidin pyydettyä samaa tyttö vain lisäsi ääntä ja liikettä.

Kolmannella toimintakerralla lapset saivat poniin välittömästi kontaktin, pystyivät olemaan läsnä ponin hoitotilanteessa ja antamaan ponille helpommin tilaa omiin ratkaisuihinsa pettymättä tai turhautumatta.

Kolmannella kerralla kaikki lapset saivat leikkiä ponin kanssa muistipeliä kartioilla. Leikki toteutettiin siten, että joka toisen punaisen kartion alle piilotettiin heppanamia ja joka toinen jätettiin tyhjäksi. Sitten lapsi sai lähteä yhdessä ponin kanssa, tätä johdattaen, katsomaan, minkä kartion alta löytyy namia ja minkä ei. Lapset ja poni pitivät tästä leikistä ja sitä leikittiin aina uudelleen ja uudelleen. Yhteinen leikki viritti lapset ja ponin myönteisen yhdessä tekemisen ilmapiiriin. Lapset saivat ponin seuraamaan itseään todella hyvin ja lopuksi käytiin maastossa ratsastamassa.

5-vuotiaan tytön äiti oli tallilla mukana. Tyttö keskittyi hienosti äidin läsnäolosta huolimatta ponin kanssa touhuamiseen, mutta kun 5-vuotias lapseni heräsi päiväuniltaan meidän lopetellessa, tytön keskittyminen herpaantui. Sain kuitenkin houkuteltua hänet viemään ponin takaisin laumansa luokse.

Isompia, 8- ja 10-vuotiaita tyttöjä opetin tekemään satulassa matkan maailman ympäri eli pyörimään ponin satulassa satulan ympäri ja halaamaan ponin peppua. Tytöt tykkäsivät tästä aivan hurjasti. 8-vuotias tyttö, joka osallistui toimintaan omalla ponillaan, halusi jopa ravata ja laukata kolmannella kerralla ponillaan. Tähän mennessä he olivat panostaneet suhteen luomiseen, lujittamiseen ja kävelyyn maastossa.

Neljännellä kerralla lapset oleskelivat ja toimivat ponin kanssa jo tottuneesti. Tässä vaiheessa ei enää huomannut lapsissa eroa siinä kenen pihassa on kotona hevosia ja kenen ei. Kaikkien taidot olivat kehittyneet tasavertaisesti hyväksi.

Neljännellä kerralla 5-vuotiaan tytön kanssa huomasin jo itse olevani hitaampi aistimaan ponin tunnetiloja kuin tyttö. Huomasin hetken aikaa ponin kanssa touhuiltuamme, että poni oli harvinaisen ärtynyt ja selvästi vastentahtoinen tekemään oikeastaan mitään ja innostaminen ei oikein näyttänyt tuottavan tulosta. Tyttö aisti tämän ponista jo ennen minua ja oli ponin tavoin hieman haluton tekemään yhdessä asioita. Koetin innostaa tyttöä, ja tyttö pystyi sanoittamaan, että tämä tuntuu kovin vaikealta tänään. Yhdessä aloimme pohtia, miksi ja tyttö pystyi sanottamaan, että ponilla taitaa olla huono päivä. Sitten minäkin ymmärsin asian ja tottahan se oli. Ponilla oli kaviot lämpimät ja lihakset kovana, hapoilla edellispäivän rankasta lenkistä. Tyttö aisti tämän ponista lähes välittömästi ja minun aikuisena piti pohtia asiaa jonkin aikaa, ennen kuin näin sen, joten tällä kerralla vain harjailimme ponia, kävimme pienen matkaa kävelyllä ja veimme ponin leppäämään.

Neljännellä kerralla sain houkuteltua 4-vuotiaan pojankin viimein mukaan toimintaan, kun olimme myöhemmin viikolla pienenä ryhmänä tallilla. 6-vuotias tyttö ja omat 3- ja 5-vuotiaat lapseni osallistuivat mukaan toimintaan. Poika tarvitsi mitä ilmeisimmin ryhmän tuen siihen, että malttoi keskittyä ja ylipäänsä kiinnostua hevostoiminnasta. Tässä tilanteessa poika oli kuitenkin hyvin kykenevä rauhoittumaan ponin seuraan ja ottamaan tähän kontaktia. Poika harjaili ponia innoissaan ja istui rauhallisesti kärryn kyydissä.

Viidennellä kerralla toimiminen ponin kanssa sujui kaikilta jo reippaan rutinoidusti, he saivat ponin vapaana tarhasta kentälle, harjattua tämän vapaana, putsattua kaviot ja sitten aloimme harjoitella ponille suitsien päähän laittamista ja yksin maastossa ratsastamista, taluttaja vierellä tosin. Tähän mennessä kaikki olivat halunneet ratsastaa pelkällä riimulla niin, että minä talutin heitä.

6-vuotias tyttö innostui asiasta kovin. Hän halusi ja uskalsi alkaa ponilla maastossa hieman ravaamaan. Poni oli kuulolla ja molemmat työskentelivät yhdessä hyvällä mielellä. Ravatessa tytön tasapaino oli vain vielä aika puutteellinen, joten ravatut pätkät olivat suhteellisen lyhyitä.

Kuudennella kerralla lapset pääsivät hienosti onnistuneen touhuilun jälkeen ponin kanssa ajelulle. 5-vuotiaalla tytöllä oli äiti mukanaan. Lisäksi ryhmässä olivat mukana myös omat lapseni. Tytön oli vaikea rauhoittua ponin kyytiin, eikä hän oikein malttanut kuunnella mitä hänelle sanoin. Hän hyppi pois kärryn kyydistä ja kyytiin takaisin. Hän keskittyi enemmän kavereiden kanssa touhuamiseen ja höpöttämiseen. Rauhoittuminen tilanteeseen oli koko ryhmällä vaikeaa pyynnöistä huolimatta ja loppumatkasta kaikki kävelivätkin, kun eivät ponin kyytiin rauhoittuneet. Tallilla tyttö kuitenkin vei ponin kanssani mielellään takaisin ystäviensä luokse, kiitti ponia ja hyvästeli.

5-vuotias poika ja 6-vuotias tyttö olivat omien lasteni kanssa myös ajelulla ponin kanssa. Koko ryhmä oli hyvin rauhallisesti kyydissä, kunnes käännyttiin tulemaan ponin kanssa käynnissä takaisinpäin. Silloin kaikille tuli tylsää ja he halusivat juosta loppumatkan kotiin. Juoksenneltuaan tallille he eivät enää tiukoista kehoituksista huolimatta ohjautuneet ponia tarhaan saattamaan. Lopuksi keskustelimme yksinjättämisestä vs. yhdessä tekemisen loppuunsaattamisesta. Lopuksi 6-vuotias tyttö vei kuitenkin ponin takaisin tarhaan, kiitti ja pajjasi.

Seitsemännellä kerralla lapset olivat selvästi luottavaisempia omiin taitoihinsa ponin hoitamisen suhteen ja kykenivät olemaan täysin läsnä ja rauhassa kaikissa toimintatilanteissa sekä alkoivat huomioida ponin tasavertaisena olentona, mutta kykenivät kuitenkin asettamaan ponille rajoja.

Perushoitamista ei tarvinnut juurikaan ohjata, vaan lapset hoitivat lähes kaiken oma-toimisesti ja oma-aloitteisesti. Riitti, kun oli vain mukana. Suitsien laittamisessa tarvitsi kaikkia auttaa.

6-vuotias tyttö ilmoitti minulle aiemmin viikolla haluavansa tulla tallille yksin hoitamaan ponia, jotta saisi touhuta ponin kanssa aivan rauhassa. Seitsemännellä toimintakerrallaan hän toimikin täysin rauhassa ponin kanssa ja uskalsi ravailla ratsastettaessa jo pitkiä pätkiä maastossa. Vei ponin lopeteltuamme toimintaa takaisin omaan laumaan, kiitti ja hyvästeli.

Seitsemännellä kerralla pieneksi haasteeksi muotoutui lasten halu jatkaa toimintaa, vaikka olimme saapuneet jo tallin pihalle ponin kanssa. Näissä tilanteissa kerroin lapsille, että ponilla on jo toive omaan laumaan pääsemisestä ja poni osoittikin asian jo katsomalla kaihoisasti ja hörisemällä lauman suuntaan. Lapset kuitenkin luopuivat ajatuksesta suhteellisen helposti selitettyäni sen ja antoivat ponin päästä vapaalle. Selvästi ajatus toisen olennon tarpeisiin vastaamisesta oli virinnyt lapsissa jo vahvasti.

Kahdeksannella kerralla lapset toimivat ponin kanssa tottuneesti, rauhallisesti ja osasivat huomioida ponin toisena, tasavertaisena olentona, sekä osoittivat ponia kohtaan huomaavaisuutta. Esimerkiksi 5-vuotias tyttö halusi maastossa ratsastaessaan tulla ponin selästä alas ja taluttaa ponia loppumatkan kotiin, jotta ponilla olisi kevyempi kävelä.

7-vuotias tyttö halusi saada ponin hoitoponikseen ja onkin käynyt ahkerasti heppatoiminnan jälkeen ponia hoitamassa ja tällä ratsastamassa. Hänen isosiskonsa halusi myös alkaa käymään tallillamme hoitamassa ja ratsastamassa toista poniamme.

5 POHDINTA

Vuorovaikutuksellisessa hevostoiminnassani pyrin luomaan lapsiin leikkisän, uteliaan, luottamuksellisen, lapsen kokonaisuudessaan hyväksyvän suhteen, jossa lapsi pystyi kokemaan olevansa turvassa ja toimia avoimen luottavaisesti. Toimin näin, koska ahdistunut, pelokas ja itsensä turvattomaksi kokeva lapsi ei ole psyykkisesti siinä tilassa, että oppiminen olisi mahdollista. (Sinkkonen 2010, 88.)

Yksinään toiminnan ohjaaminen tällä tavoin mahdollisti sen, että jokainen lapsi ryhmässä sai itsetuntoa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia kohottavan kokemuksen siitä, että heidät hyväksytään ja heistä välitettiin juuri sellaisina, kuin he ovat. Tämä näkyi toiminnassa lasten osallisuuden lisääntymisenä ja motivoitumisena toimintaan. Toiminnassa myös kaikki lapsen tunteet olivat sallittuja. Toiminta herätti lapsissa jonkin verran erilaisia tunteita. Nimesimme yhdessä tunteet ja keskustelimme niistä sekä asioista tunteen ympärillä. Vieläkin toimintaan osallistuneita lapsia tavatessani he hakeutuvat kanssani välittömään läsnäoloon, kertovat mitä heille kuuluu ja jos jokin asia painaa heidän mieltään. (Goleman 2009, 126.)

Henkilökohtaisella tasolla tällainen asennoituminen on erittäin haastavaa, sillä sinun pitää todella keskittyä siihen, että ele- ja tunnekielesi ovat koko ajan synkroniassa ja pitää ilmaisusi pysyvät täysin avoimina. Tämä vaatii täydellistä läsnäolemistä ja sielun rauhaa. Työssäni lastensuojelussa joudun keskittymään työhöni jatkuavasti vastaavalla tavalla ja huomasin pitkien työvuorojen jälkeen hevostoimintaa ohjatessani, että toiminnastani ja tajunnastani tuli hidasta ja ärsyyntymättömyyden poissulkemiseksi sai tehdä todella paljon töitä. En siis yksinkertaisesti kyennyt enää toimimaan muuten kuin hitaasti, jotta koko paletti pysyi kasassa, henkiset paukut eivät riittäneet enempään. Onneksi näitä kertoja oli vain kaksi kaikkien ohjauskertojen ohessa, mutta siinä todistui myös se, ettei tällaista toiminnan ohjausta ole mitään järkeä tehdä väsyneenä ja siksi suunnittelin ohjauskertojen toteutukset uudelleen huomatessani tämän.

Vuorovaikutuksellisen hevostoiminnan tuoman tasavertaisen asetelman kautta lapset oppivat kunnioittamaan toista elollista olentoa, tässä tapauksessa ponia ja toimimaan suhteessaan poniin tätä arvostavasti ja tämä huomioonottavasti. Tätä kautta lapset alkoivat selvästi oivaltaa ja pohtia toimintaansa suhteessaan toiseen elolliseen. He alkoivat myös kiinnittää tarkempaa huomiota toisen tarpeisiin ja haluihin sekä keskittyivät ja hiljentyivät vuorovaikutustilanteessa tuntemaan ja näkemään sen sekä pohtimaan si-

tä, mitä ponilla oli heille kerrottavana. Lasten empatiataidot saivat kehitykselleen tukea, ja eettinen ajattelu, ts. oikean ja väärän pohtiminen, miltä asiat itsestä tuntuivat, syvensi heidän tapansa ajatella eettisesti kestävämmiin. Lapset siis oppivat vastavuorisuutta, eettisyyttä ja omien tunteiden rakentavaa ilmaisemista, jotka ovat yhteisöllisen sekä tunne- ja sosiaalisen älykkyyden osa-alueita. Joten vuorovaikutuksellisessa hevosuiminnassa lapset hioivat myös tunne-, sosiaali- ja yhteisöllistä älykkyyttään. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 28.)

Esteettisyys, kauneus ja hiljaisuus olivat myös tärkeinä elementteinä mukana hevosuimissamme. Lapset saivat alusta alkaen kokemuksen ja tuntuman siitä, miten ponia hoidetaan kauniisti ja rauhassa. Matkan varrella jokainen lapsi oppi toimimaan ponin kanssa hienosti esteettisyyden sääntöjen kautta, kauniisti ja rauhassa. Ponia ei tarvinnut käsitellä missään toiminnan vaiheessa sille äksyillen, sitä tiukkaan komentaen tai kovaäänisesti asioita kertoen. Kunnioittavasti toiseen elolliseen suhtautuen lapset saivat kokemuksen, jonka kautta he osaavat varmasti suhtautua kaikkeen elolliseen aiempaa kunnioittavammin.

Toiminnan suunnittelu oli suhteellisen vapaa muotoinen, jotta spontaaniudelle, lapsen toiveille ja vapaasti kehittyvälle leikille ja ilolle oli mahdollisimman paljon tilaa, mutta samalla se oli silti parivaljakon edistymistä seuraava ja haasteita kanssakäymiseen lisäävä. Tämä puolestaan loi lapsille ja ponillekin kokemuksen siitä, että yhdessä oppiminen voi olla rentoa, mukavaa, voimavaroja ja jaksamista lisäävää, sekä sitä kautta mielenterveyttä edistävää.

Jokaisen toimintakerran jälkeen lapset, vaikkakin he olivat toimineet kokonaisuudessaan todella hienosti ja malttaneet rauhoittua ponin seuraan, suorastaan uhkuivat iloa ja energiaa, halua oppia lisää. Loppua kohden toimintakertojen kauniiseen rajaamiseen ja lopettamiseen joutuikin käyttämään kaiken mahdollisen ammatillisen taitonsa. Tästä lapset kuitenkin saivat myös kokemuksen rajojen asettamisesta, eivätkä he kertaakaan kapinoineet sitä vastaan tai pahoittaneet siitä mieltään, kun se tapahtui heitä kunnioittavassa hengessä.

Koin haastavaksi lapsen rajaamisen näissä tapauksissa, kun lapsella olisi ollut vielä intoa tehdä asioita ponin kanssa. Tuntui, kuin maailma olisi ollut meidän siinä hetkessä ja miksikös ei pelattaisi vielä vähän aikaa (Totuus, kymmenennen kerran) muistipeliä kartioilla. Onneksi avoimeen vuorovaikutukseen tottunut ponimme ilmaisi selvästi, et-

tä kyllä, nyt on aika lopettaa jos itse emmin. Perustellusti päästimme näinä kertoina hevosen takaisin laumansa luokse lepäämään.

Fyysisesti vuorovaikutuksellinen hevostoiminta kesti aina vähintään tunnin ja tapahtui ulkona. Tämän tunnin aikana lapset kävelivät paljon, pajjasivat, harjailivat ja muutenkin hoitivat ponia, sekä oleilivat raittiissa ulkoilmassa. Tästä lapset hyötyivät, paitsi fyysisesti, liikkumista harrastamalla myös henkisesti, sillä liikunnan voidaan todistustusti sanoa tukevan mielenterveyttä ja henkistä sietokykyä. (Toivio & Nordling 2011, 70.)

Tutkimusta tehdessäni olin yllättynyt siitä, miten luonnollisesti lapset kehollisesti johdattivat ponia sekä viestivät ja toimivat tämän kanssa luonnollisesti kehonkielen kautta. Hetkessä elävän lapsen ja ponin kohtaaminen oli alusta alkaen helpommin syvempi, kuin mitä alati ajatuksissaan pyörivä aikuinen ihminen saattaa hevosen kanssa luoda, sillä poni tunnisti lasten sisäisen vahvuuden, rauhallisuuden ja onnellisuuden ja reagoi koko olemuksellaan niitä vastaavasti, niitä peilaten. Lapset saivat tätä kautta kokemuksen toisen olennon täydestä kohtaamisesta, läsnäolon äärimmäisessä vaikutuksessa ja loivat ikuisesti kestävästä ystävyys-suhteen ponini kanssa. (Hempfling 2010, 26.)

Vuorovaikutuksellista hevostoimintaa toteuttaessa on erityisen tärkeää muistaa, ettei lasta jätetä yksin tunteidensa kanssa, mikäli toiminta lapsessa jotain tunteita synnyttää. On tärkeää, että hevostoiminnan ohjaaja on ammattitaitoinen, sensitiivinen ja empaattinen lasta kohtaan tämän tuottaessa tunteita. Näissä tilanteissa ohjaajan tulee auttaa lasta tunteen nimeämisessä, sekä lapsen ja tilanteen rauhoittamisessa keskustelun avulla. Mikäli ohjaaja ei toimi näin, suurella todennäköisyydellä lapsi ei ole halukas ohjaajan kanssa toimintaa toteuttamaan tai alkaa pelätä sitä. Seurauksena tällöin on leikkisyyden, mielikuvituksen ja avoimuuden katoaminen lapsesta, sillä aikuisen ohjaama toiminta aiheuttaa lapselle enemmän häpeää, kuin ilon ja onnistumisen kokemuksia. Olisi siis erittäin tärkeää, että ratsastuskouluissa ja hevosharrastusohjaus talleilla olisi lasten ohjaamiseen ammattitaitoisesti kouluttautunutta henkilökuntaa.

Kaiken kaikkiaan arvioisin havaintojeni perusteella tällä tavoin toteutetun hevostoiminnan vaikuttaneen lapsiin positiivisella tavalla, heidän kokonaisvaltaista kehitystään edistävästi ja tukevasti.

Itse toimintaa arvioidessani, mietin miten paljon lapsille voi opettaakaan vastaavanlaisen toiminnan kautta ja toisaalta miten väärin kaiken lapsille voisikaan opettaa, mikäli kirjoitetusta tekstistä avautuva teoria ei ole toimintaa toteuttavan ihmisen arvomaailmaan sisäistynyt. Tällöin toteutus voi jäädä kankeaksi ja kylmäksi, eikä innosta lasta, eikä hevosta saumattomaan yhteistoimintaan ja suurien onnettomuuksien mahdollisuus kasvaa. Lapsi ei saa aitoon vapaaehtoisuuteen perustuvaa läsnäolon ja yhdessä toimimisen kokemusta hevosen kanssa, vaan pahimmassa tapauksessa voi kärsiä epäonnistuneesta hevostoiminnasta ja joutua mukaan tilanteeseen, jossa ohjaaja mahdollisesti toimiikin esittämiensä eettisten ajatusten vastaisesti omassa suhteessaan hevoseen, esim. pakottaen tämän kiinni ottamalla hoidettavaksi ja ratsastettavaksi. Tällöin aikuisen oma toiminta on ristiriitaista ja lapsen tarvitsema, aikuisen avoimen toimintatavan luoma, turvallisuus tilanteesta puuttuu.

Toimintaa toteuttaessa vuorovaikutuksellisen hevostoiminnan tavoin, ihmisen täytyy olla sinut itsensä kanssa sekä oltava valmis kohtaamaan toiminnan lapsissa herättämät, kaikenlaiset asiat, niistä hätkähtämättä. Kaiken tämän lisäksi ohjaajan täytyy olla erittäin taitava ja herkällä arvioimaan lapsen ja hevosen turvallisuutta koskevat tekijät koko toiminnan ajan. Ohjaajalla täytyy olla hevosen kanssa luottamuksellinen suhde ja tuntea tämän persoonaakin, jotta pystyy lukemaan tilanteita oikein. Lisäksi ohjaajan täytyy olla kyvykäs toimimaan itse hevosten kanssa prosessin vaatimalla tavalla. Vain siten ammatillinen eettisyys toteutuu.

Tällaisen hevostoiminnan kautta voi mielestäni hyvin auttaa lasta eritoten niissä asioissa, joissa hänellä on haasteita. Hevosharrastus on parhaimmillaan niiden lasten kanssa, joilla on vaikeuksia esimerkiksi sosiaalisessa kanssakäymisessä ja toisten ihmisten kohtaamisessa. Terve hevonen elää aina hetkessä ja kohtaa ihmisen aidosti, avoimen vastaanottavasti, ihmisen tunnetiloja peilaten. Näin lapsi saa kokemusmaailmaansa kohtaamisia, joissa toisella osapuolella ei ole mitään salattavaa tai peiteltävää, vaan jossa toinen osapuoli on juuri sitä, mitä esittääkin olevansa ja viestii avoimesti ja välittömästi ajatuksistaan ja aikeistaan. Me aikuiset osaamme olla viestikieleltämme todella monimutkaisia. Kehomme viestii usein toista kuin sanamme. Lapset ovat eksperttejä vaistoamaan nämä erot, ja ne voivat vaikuttaa lapseen epäluottamusta herättäen ja sosiaalisuutta vähentäen. Kohtaamisistaan hevosen kanssa lapsi saa varmuutta omaan vuorovaikuttamiseensa ja sen puhtaana pitämiseen. Lapsen on tätä kautta helpompaa itse säilyttää avoin, vilpitön ja suora kontakti sosiaalisessa kanssakäymisessään.

Omassa toiminnassani, hevostoimintaa ohjatessani pyrin olemaan mahdollisimman avoin ja viestinnältäni mutkaton. Työssäni lastensuojelussa päivittäin käyttämäni aito läsnäolo oli minulle ehdottomuus toimintaa toteuttaessani. Huomasin kuitenkin kaksi kertaa arvioivani jaksamiseni väärin ja pidin hevostoimintaa lapsille, vaikken ihan täydelliseen suoritukseen läsnäolollani kyennyt. Tämä näkyi hitautena toiminnassani ja pohdinnoissani. Onneksi mitään vaaratilanteita ei kuitenkaan lievästä väsymyksestäni syntynyt, vaan pieni, hetkittäinen takeltelevuus oli väsymyksen tuotos murto-osassa toimintakertoja. Toimintaa toteuttaessa täytyy siis olla erityisen tarkka siitä, että kykenee arvioimaan myös oman jaksamisensa realistisesti ja toteuttaa toimintaa vain silloin, kun on kykenevä täydelliseen läsnäoloon koko ajan.

Toiminnan toteuttamisesta on minulle hyötyä tulevaisuudessa työssäni lastenalan ammattilaisena ja tällä hetkellä erityisesti työssäni lastensuojelun piirissä, jossa on jo nyt koulutettuja EASEL®-ohjaajia tarjoamassa tunnekasvatusta laitoksemme nuorille. Tietenkään se ei tuo minulle ammatillista koulutusta toteuttaa minkään nimikkeen alla tehtävää, vastaavanlaista toimintaa, mutta se todistaa sen, että se tapa, jolla itse toteutin hevostoimintaa, todella antoi toimintaani osallistuville lapsille heidän normaalin kehityksensä tueksi jotain. Olen työssäni seurannut vastaavanlaista toimintaa paikoitellen työni ja vapaa-aikani ohessa reilut neljä vuotta ja jonkin verran ollut mukana aikuisille mielenterveys- ja päihdekuntoutujille järjestetyssä hevos- ja tallitoiminnassa. Toiminnassa mukana olemisen kautta olen itse päässyt todistamaan sen, miten hevonen koskettaa ihmisen sielua aivan eri tavoin kuin yksikään toinen ihminen voi koskettaa. Jos ohjaaja tällaisessa toiminnassa pyrkii itse toimimaan vuorovaikutuksessaan luettelemastani viitekehystä, on hänellä ensiluokkainen mahdollisuus tarjota eettisesti kestäviä, voimaannuttavia kokemuksia kenelle tahansa, ikään tai sukupuoleen katsomatta.

Opinnäytetyöstäni olisi myös hyötyä kaikille hevosalan ammattilaisille, jotka pohtivat hevostoiminnan järjestämistä lapsille. Tutkimukseni tarjoaisi heille eettisesti kestävä ja toimivan tavan yhdessä lasten kanssa toimimiselle, lapsen normaalin kehityksen huomioon ottaen ja sitä tukien.

Tietenkin opinnäytetyöni kyseenalaistaa myös hevospiireissä tiukkaan juurtuneen hevosen luontaisen alemmuuden ihmisen, uskomuksien mukaan synnynnäiseen johtajuuteen nähden, eikä sen kautta todennäköisesti saavutakaan suuren kansan suosiota.

Opinnäytteessä toteuttamani toimintatapa pistää aina ihmisen pohtimaan vuorovaikutustilanteita suhteessa 50:50, myös suhteessaan hevoseen. Kaikki eivät välttämättä ole valmiita tällaiseen prosessiin ja sallittakoon se heille. Mutta ne, jotka ovat valmiita siihen, varmasti hyötyvät ja saavat tutkimuksestani paljon, eritoten omaan toimintaansa suhteessaan hevosiinsa suhteen paranemisen ja syvenemisen myötä.

LÄHTEET

Chandler C.K. 2012. *Animal Assisted Therapy in Counseling* Routledge. USA

Easel training – internetsivusto. 2011. Saatavissa: <http://www.easeltraining.fi> [Viitattu 3.5.2013].

Goleman D. 2009. *Sosiaalinen äly*. Helsinki

Hempfling K.F. 2001. *Dancing with horses*. Iso-Britannia

Hempfling K.F. 2010. *It's not I who seek the horse, the horse seeks me*. Hollanti

Hirsijärvi S., Remes P. ja Sajavaara P. 2010. *Tutki ja kirjoita*. Hämeenlinna.

Hughes D.A. 2010. *Tie traumasta tervehtymiseen – Rakkauden herättäminen syvästi vaurioituneissa lapsissa*. Tampere

Hughes D.A. 2011. *Kiintymyskeskeinen vanhemmuus – Toimivuutta kasvatukseen*. Tampere.

Ihalainen J. ja Kettunen T. 2006. *Turvaverkko vai trampoliini – sosiaaliturvan mahdollisuudet*. Helsinki

Jalonen R. 2009. *Paloniemen sairaalan hoitavat hevoset*. *Hevoset ja Ratsastus* – lehti 4/09. Saatavissa: http://www.ratsastus.net/arkisto/jutut/4_2009/s61-63_heppa409.pdf

Jokinen K. ja Saaristo K. 2006. *Suomalainen yhteiskunta*.

Kaimio T. ja Tallberg M. 2005. *Hevosen kanssa*. Porvoo

Kansalaisyhteiskunta.fi –internetsivusto. Saatavissa: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/kasvatus_ja_kasvaminen/sosiaalipedagogiikka [Viitattu 10.12.2013].

Ketola J. 2008. *Menetyksistä mahdollisuuksiin – Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi*. Juva

Kohanov L. 2013 The Power of the Herd A Nonpredatory Approach to Social Intelligence, Leadership, and Innovation. California: New World Library

Kähkönen S. 2012. Luonnollinen hevostietä. ProHevonen -lehti 1/2012. Helsinki

Paasivaara L. & Nikkilä J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki.

Pitkänen A-K. 2008. Hevosvoimia – Hyvää oloa hevosharrastuksesta. Saarijärvi.

Raunio K. 2004 Olennainen sosiaalityössä. Tampere.

Sinkkonen J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki.

Soisalo R. 2012. Särkyvä mieli – lasten ja nuorten psyykinen oireilu. Tallinna.

Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry -internetsivusto. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/10> [Viitattu 19.7.2013] [Viitattu 10.12.2013]

Talentia. Tätä se sosiaalipedagogiikka sitten on!

Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/577/Mita_sosiaalipedagogiikka_on.pdf [Viitattu 18.7.2013].

Toivio T. ja Nordling E. 2011. Mielenterveyden psykologia. Helsinki.

Vilén M., Leppämäki P. ja Ekström L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. WSOY

Vilkka.fi-internetsivusto 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö.

Saatavissa: http://vilkka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf [Viitattu 19.7.2013].